

Міністерство освіти і науки України
Національний університет фізичного виховання і спорту України

СУХОМЛИНОВ РУДОЛЬФ ОЛЕГОВИЧ

УДК 796.035-053.4 : 796.332+061.237

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДИТЯЧИХ
ФУТБОЛЬНИХ КЛУБІВ

24.00.02 – фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Андрєєва Олена Валеріївна, Національний університет фізичного виховання і спорту України, завідувач кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації.

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Москаленко Наталія Василівна, Придніпровська державна академія фізичної культури, проректор з наукової діяльності;

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Пангелова Наталія Євгенівна, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту.

Захист відбудеться 4 березня 2021 р. о 14 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.829.02 Національного університету фізичного виховання і спорту України (03150, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03150, Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розіслано 29 січня 2021 р.

В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Ю. М. Шкретій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. За останні роки система дошкільної освіти зазнала значних змін, що характеризуються гуманізацією і демократизацією педагогічного процесу, проголошенням особистісно-орієнтованої парадигми виховання, створенням поліпрограмною освітнього простору (А. В. Гакман, О. Д. Винниченко, 2018; Н. Ф. Денисенко, 2010; N. V. Moskalenko, A. V. Poliakova, T. V. Sidorchuk, 2018). Вимога обов'язкової дошкільної освіти обґрунтована не лише тим, що вона є важливим етапом соціалізації, виховання та підготовки дітей до школи, але й елементарною фізіологічною адаптацією дитини до умов існування у колективі однолітків (Н. Є. Пангелова, А. А. Пивовар, 2018; Н. Б. Петренко, М. М. Филиппов, 2016). Проте, незважаючи на різноманітність програм, що впроваджуються у закладах дошкільної освіти, проблема вдосконалення фізичного виховання дітей, підвищення рівня їх рухової активності залишається актуальною (Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко, 2011; Н. Є. Пангелова, Т. Ю. Круцевич, 2019).

На жаль, для здоров'я дітей непомірно високою виявляється «фізіологічна собівартість» низки програм і технологій (В. О. Кашуба, О. М. Бондар, 2016). Це підтверджується тенденцією погіршення стану здоров'я, зниженням рівня рухової підготовленості та активності дітей дошкільного віку, погіршенням їх адаптації до подальшого навчання у школі (О. Бар-Ор, Т. Роуланд, 2009; В. Кашуба, Н. Носова, Т. Коломієць, О. Бондар, 2019; О. Г. Лахно, 2013; П. Рибалко, С. Гвоздецька, Л. Прокопова, 2016). Фахівці вказують, що система фізичного виховання дітей дошкільного віку функціонує недостатньо ефективно, і відзначають необхідність її вдосконалення, як в плані традиційно використовуваних, так і впровадження нових засобів, форм і методів занять фізичними вправами (Э. Г. Сайкина, 2009; О. Юрчук, 2017; Т. Krutsevich, N. Pangelova, 2013; N. Moskalenko, V. Savchenko, A. Polyakova, 2020). Проте, оприлюднені у фаховій літературі дані не дозволяють одержати вичерпну відповідь: як оптимально використовувати наявні засоби для оздоровчо-рекреаційних програм з дитячим контингентом, якою мірою психологічно й педагогічно обґрунтовані й методологічно оснащені форми її організації (О. В. Давиденко, В. П. Семененко, С. В. Трачук, 2019; О. А. Томенко, А. Ю. Старченко, 2016; J. B. Bettie, VanGils Kloet, 2014; Y. Liannoi, M. Liannoi, L. Maksymenko, Y. Korytina, 2018). Керування процесом відпочинку не регламентується об'єктивними потребами дошкільнят, спирається на ініціативу, знання й досвід місцевих фахівців. Недостатньо використовуються можливості спортивних ігор, зокрема футболу як найпопулярнішого виду рухової активності серед дитячого контингенту (В. В. Ніколаєнко, 2014; В. Coleman, J. E. Dument, 2013). Саме у рухливих та спортивних іграх дитина отримує унікальну можливість проявити власну активність, ліквідувати дефіцит рухів, реалізувати і затвердити себе, отримати масу радісних емоцій і переживань (О. Л. Богініч, Ю. М. Бабачук, 2014; С. Воропай, О. Сукачов, 2014; О. Є. Конох, 2014; Л. М. Максименко, 2018; T. Strong, V. DeKoven, 2010).

Серед спортивних ігор футбол є одним з привабливих видів рухової активності дітей (Ю. М. Бабачук, 2015; Ю. Н. Ермакова, 2010; И. Смирнова, 2008; П. П. Чередніченко, 2018; M. Alesi, A. Bianco, G. Luppina, A. Palma, A. Pepi, 2016).

Проте, у теорії і методиці фізичного виховання дітей дошкільного віку навчання елементам гри у футбол є одним з найменш вивчених (С. Воропай, О. Сукачов, 2014; О. Є. Конох, 2014; В. В. Ніколаєнко, 2014). При цьому використання вправ з елементами гри у футбол для психофізичного розвитку дитини надає значні можливості (M. Alesi, A. Bianco, J. Padulo et al., 2015; I. N. Timoshina, L. D. Nazarenko, A. V Meshcheryakov, 2020). Зважаючи на практичну відсутність можливості проведення оздоровчих занять на основі застосування елементів гри у футбол з дітьми у закладі дошкільної освіти, особливою атрактивністю користуються дитячі футбольні клуби (В. М. Вертугіна, Т. П. Сінозацька, 2017). Дослідники (Ю. Н. Ермакова, 2010; О. Є. Конох, 2014) констатують, що застосування у закладах дошкільної освіти вправ з елементами гри у футбол з дітьми дошкільного віку має епізодичний характер, або вони не використовуються зовсім.

В Україні, зокрема у Києві, поява значної кількості дитячих футбольних клубів («Футбик», «EasyBall», «Champion Kids», «Football kids», «Footy4kids», «Footyball», «Foot landia», «Baby football» тощо) зумовлена низкою причин, а саме: інтересом дітей та батьків до занять даним видом оздоровчо-рекреаційної рухової активності, забезпеченням можливості емоційного, творчого самовираження, нервово-психічної розрядки, отримання дітьми задоволення від занять, формуванням рухової культури (культури тіла, культури рухів, культури тілесного здоров'я), розумної організації дозвілля, розваги, комунікативної компетентності в рамках неформального спілкування, самовдосконалення, ведення здорового способу життя. Істотним внеском у привабливість занять є різноманіття змісту занять, сучасних методів та форм їх проведення, в тому числі і за допомогою зовнішніх атрибутів – модного спортивного одягу, аксесуарів, нового, гарного, сучасного обладнання. Атмосфера доброзичливості, підвищеної уваги і поваги до кожного, хто займається, незалежно від його віку, справляє позитивний психологічний вплив і спонукає їх приходити до дитячих футбольних клубів. Проте оздоровчо-рекреаційний ефект не завжди може бути досягнуто через відсутність науково обґрунтованих, розроблених та апробованих програм проведення занять для дітей дошкільного віку. Проблемним також вбачається відсутність належного контролю за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять та іншими елементами організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності в умовах клубних об'єднань, що обумовлює актуальність дослідження.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми 3.9. «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту на 2011–2015 роки (номер державної реєстрації 0111U001735) та теми 3.15 «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» Плану НДР НУФВСУ на 2016–2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001630). Роль автора (як співвиконавця теми) полягала в обґрунтуванні підходів до удосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів.

Мета дослідження – визначити підходи до вдосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів для підвищення безпечності та ефективності занять з дітьми дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз сучасної спеціальної науково-методичної літератури та провідного світового досвіду щодо організації оздоровчо-рекреаційної діяльності з елементами спортивних ігор дітей дошкільного віку в умовах дитячих спортивно-оздоровчих клубів.

2. Визначити показники фізичного стану дітей дошкільного віку, чинники вибору спортивно-оздоровчого закладу для дітей старшого дошкільного віку.

3. Обґрунтувати і розробити модель організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячого футбольного клубу.

4. Визначити технологічні та методичні умови реалізації розробленої моделі організаційно-методичного забезпечення дитячого футбольного клубу та визначити її ефективність.

Об'єкт дослідження – оздоровчо-рекреаційна діяльність дітей 5–6 років в умовах дитячих футбольних клубів.

Предмет дослідження – організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз літературних джерел і документальних матеріалів здійснювався з метою визначення особливостей рухового режиму дітей дошкільного віку, обґрунтування інноваційних підходів до організації оздоровчо-рекреаційних занять з дітьми, оцінки можливості та доцільності використання елементів спортивних ігор у оздоровчо-рекреаційних програмах для даного контингенту, характеристики клубних об'єднань для дітей, їх сутності, функцій та специфіки. Оцінка фізичного розвитку дитини проводилась шляхом співставлення антропометричних (довжина, маса тіла, окружність грудної клітки) і фізіометричних (життєва ємність легень та м'язова сила кисті) показників з віковими та регіональними стандартами за класичною методикою (В. Г. Ареф'єв, 2012). Окрім цього, залежно від завдання використовували загальноприйняті для оцінки фізичного розвитку індекси. Вимірювання життєвої ємності легень проводили за допомогою сухого спірометра за загальноприйнятою методикою. Дослідження м'язової сили кистей рук проводились за допомогою кистьового динамометра. Функціональний стан організму оцінювали за допомогою широко розповсюджених у практиці фізичного виховання та вікової фізіології індексів (Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, Г. В. Безверхня, 2011), які характеризують роботу серцево-судинної, дихальної систем. Оцінка морфофункціонального стану дітей старшого дошкільного віку здійснювалася за методикою Н. Польки, С. Гозак (2013), яка включала оцінку показників фізичного розвитку (рівень, гармонійність за показниками маси тіла та окружності грудної клітки), оцінку біологічного розвитку, оцінку стану зорового аналізатора (оцінка біокулярного зору, оцінка гостроти зору за результатами тесту «Чорна рука»), оцінку функціонального стану постави (оцінка

постави у сагітальній площині за показником плечового індексу, оцінка постави у фронтальній площині за показником індексу вертикального викривлення хребта – проводилася медичним працівником дитячого футбольного клубу), оцінку стану склепіння стопи (оцінка склепіння правої та лівої стоп за показником індексу Фрідланда), оцінку функціонального стану м'язової системи (оцінка статичної витривалості м'язів спини, оцінка гнучкості), оцінку координації рухів (проба «Дерево», проба «Мотузочка», оцінка розвитку дрібної моторики за тестом Н. І. Озерського). Визначався індекс інтегральної оцінки морфофункціонального стану дітей старшого дошкільного віку. Діагностика емоційного стану проводилася за методикою М. Люшера (кольоровий тест). Оцінка стану здоров'я дітей 5–6 років проводилася за даними викопіювання результатів медичних профілактичних оглядів з медичних карт (ф.026/о). Для оцінки рівня рухової активності дошкільників застосовувалася крокометрія. Також до дослідження нами було залучено батьків, які оцінювали рухову активність дітей за допомогою анкети «Рівень рухової активності вашої дитини» (ДУ «Інститут гігієни та медичної екології імені О. М. Марзєєва» НАМНУ), яка містила 7 запитань, що передбачали варіанти відповідей, тому для респондентів завдання полягало у відмітці найбільш правильного, на їх думку, твердження. Метод педагогічного спостереження проводився за організацією процесу занять на базі дитячих футбольних клубів з метою виявлення основних аспектів, які впливають на залучення дітей дошкільного віку до оздоровчо-рекреаційних занять та покращення організації роботи на базі клубних об'єднань. При підготовці спостереження конкретизувалися його мета, методи і способи фіксації даних. Під час дослідження, проведеного методом «спостереження», особлива увага зверталась на рівень матеріально-технічної бази для проведення оздоровчо-рекреаційних занять, на рівень кадрового та програмно-методичного забезпечення. Узагальнені результати педагогічних спостережень були використані в процесі вдосконалення організаційно-методичних засад оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів з метою підвищення безпечності занять. Констатувальний педагогічний експеримент проводився з метою отримання первинної інформації про показники фізичного стану дітей старшого дошкільного віку. Усього в констатувальному експерименті взяло участь 72 хлопчики 5–6 років, які відвідували дитячі футбольні клуби м. Києва. Перетворювальний експеримент був спрямований на оцінку ефективності запропонованих підходів до вдосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів. Тривалість перетворювального педагогічного експерименту склала 10 місяців. Проведено експертну оцінку за методом переваги (ранжирування). В якості експертів були залучені педагогічні працівники закладів дошкільної освіти, керівники спортивно-розважальних та оздоровчих центрів, науковці – розробники методик та матеріалів для закладів дошкільної освіти). Соціологічні методи дослідження (анкетування батьків) застосовували для оцінки чинників вибору спортивно-розважальних закладів. При виконанні дисертаційного дослідження були використані статистичні методи аналізу за допомогою програми STATISTICA 8.0. Побудова рисунків і таблиць, оформлення роботи виконувались за допомогою програм Microsoft®Word 2010 та Microsoft®Excel 2010.

Наукова новизна результатів досліджень полягає в таких положеннях:

- уперше теоретично обґрунтовано структуру та зміст моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів, що включає організаційний, діагностичний, програмно-методичний і контрольний блоки, та опрацьовано технологічні та методичні умови її реалізації для підвищення безпечності та ефективності занять з дітьми дошкільного віку;

- уперше обґрунтовано цілісний підхід до програмно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності, який включає підвищення кваліфікації дитячих тренерів з впровадження анімаційних технологій, рівня поінформованості батьків з питань здоров'язбереження дітей старшого дошкільного віку, залучення дітей 5–6 років до анімаційної програми з елементами футболу;

- уперше при розробці моделі організаційно-методичного забезпечення виявлено значущі чинники вибору спортивно-оздоровчого закладу для дітей старшого дошкільного віку, які включають оцінку якості, безпеки, комфортності умов, сприятливої для розвитку дитини атмосфери, покращення організації рекреаційно-оздоровчої діяльності спортивно-розважальних центрів, організації співпраці закладу та сім'ї в напрямі підвищення рівня залучення дітей до рухової активності;

- доповнено наукові розробки щодо використання програм спортивної анімації з контингентом дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів;

- дістали подальшого розвитку дані щодо особливостей показників фізичного розвитку, функціонального стану, фізичної підготовленості та психоемоційної сфери, рухової активності, захворюваності дітей старшого дошкільного віку;

- уточнено і конкретизовано змістові характеристики форм педагогічного контролю дітей дошкільного віку в умовах клубних форм організації оздоровчо-рекреаційних занять з елементами футболу;

- отримали подальший розвиток положення про організацію оздоровчо-рекреаційної рухової активності дітей дошкільного віку в умовах клубних занять; доповнено теоретичні відомості про стан нормативного і програмно-методичного забезпечення діяльності дитячих футбольних клубів.

Практична значущість дослідження полягає в оптимізації та підвищенні ефективності та безпечності оздоровчо-рекреаційних занять з елементами футболу для дітей дошкільного віку, в можливості використання теоретичних, практичних доробок у практиці діяльності дитячих футбольних клубів та у розробці практичних рекомендацій для фахівців сфери фітнесу та рекреації. Розроблено та експериментально апробовано програму оздоровчо-рекреаційних занять з використанням елементів футболу «Football Stars» для дітей дошкільного віку. Результати наших досліджень використані під час планування та організації рекреаційної діяльності в оздоровчо-розважальних центрах, дитячих футбольних клубах. Сформульовані у дисертації висновки і пропозиції стали основою для впровадження навчально-методичних матеріалів у навчальні дисципліни «Спортивна анімація», «Інноваційні технології у фізичній рекреації» Національного університету фізичного виховання і спорту України, Класичного приватного університету. Впровадження підтверджено відповідними актами.

Особистий внесок здобувача. У спільних публікаціях здобувачеві належать пріоритети в організації досліджень, аналізі, обговоренні фактичного матеріалу, інтерпретації отриманих результатів і їх теоретичному узагальненні. Внесок співавторів визначається участю у формуванні напрямів досліджень, в організації досліджень окремих наукових напрямів, допомогою в обробці матеріалів.

Апробація результатів дисертації. Матеріали роботи і результати дослідження представлено й обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня: VIII–XI Міжнародних наукових конференціях молодих учених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2015, 2016, 2017, 2018), на VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму» (Запоріжжя, 2016), на II Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції студентів і молодих учених «Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи» (Полтава, 2016), Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (Чернівці, 2017), на Міжнародній науково-практичній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (Київ, 2018), на II Міжнародному науково-спортивному конгресі студентів та молодих вчених «Актуальні питання фізичної культури, спорту та ерготерапії» (Чернівці, 2020), а також на науково-практичних конференціях кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації Національного університету фізичного виховання і спорту України (2015–2020).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 13 наукових працях, з яких 7 статей представлено у фахових виданнях України (4 з них включено до міжнародної наукометричної бази), 1 стаття у фаховому зарубіжному виданні (Польща), яке включено до міжнародної наукометричної бази. За матеріалами дослідження також опубліковано 5 праць апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з переліку умовних позначень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (215 найменувань), додатків та викладена на 224 сторінках загального тексту. Робота містить 42 таблиці, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, означено особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, окреслено його етапи та наведено дані про кількість публікацій автора за темою дисертації, наведено структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «**Організація оздоровчо-рекреаційної рухової активності з елементами спортивних ігор для дітей дошкільного віку в умовах клубних занять**» проаналізовано літературні та документальні джерела із досліджуваної проблеми. Аналіз літературних джерел та педагогічного практичного досвіду фізичного виховання дітей дошкільного віку дозволив зробити такі висновки. Провідні вчені вважають, що головним чинником зміцнення і збереження здоров'я є систематична рухова активність (Т. Ю. Круцевич, Н. Є. Пангелова, 2011–2019).

Раціональна побудова рухового режиму дитини є одним із найважливіших завдань системи дошкільного фізичного виховання (N. Moskalenko, A. Polyakova, O. Mykytchuk, 2019). Однак, у науково-методичній літературі спостерігається недостатня визначеність щодо змісту, організаційно-методичних особливостей і параметрів рухової активності у дітей 5–6 років, особливо з використанням елементів спортивних ігор (Ю. М. Бабачук, 2015; Ю. Н. Ермакова, 2010; П. П. Чередніченко, 2018).

Аналіз фахової літератури з проблеми дослідження дозволив установити, що в даний час, незважаючи на різноманітність програм, що впроваджуються в закладах дошкільної освіти, проблема організації оздоровчо-рекреаційних занять дітей дошкільного віку залишається актуальною (О. А. Томенко, А. Ю. Старченко, 2016). Це підтверджується тенденцією погіршення стану здоров'я, зниженням рівня рухової підготовленості дітей дошкільного віку (Л. Л. Галаманжук, Л. В. Балацька, Г. А. Єдинак, 2014). Фахівці вказують, що система фізичного виховання дітей у закладах дошкільної освіти функціонує недостатньо ефективно, і наголошують на необхідності її вдосконалення як в плані традиційно використовуваних, так і впровадження нових засобів, форм і методів занять фізичними вправами (Н. В. Москаленко, А. В. Полякова, Т. В. Сидорчук, 2019). У даному контексті особливий інтерес представляє використання ігрового методу і вправ з арсеналу спортивних ігор в системі оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей 5–6 років. Оздоровчо-рекреаційні заняття, побудовані на використанні елементів спортивних ігор та вправ, в значній мірі сприяють підвищенню рівня фізичної підготовленості, фізичному і психічному розвитку, викликають підвищений інтерес до занять руховою діяльністю у дошкільнят.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» описано основні методи дослідження, що доповнюють один одного та відповідають специфіці об'єкта та предмета дослідження, його меті та завданням.

У дослідженнях брали участь діти дошкільного віку (5–6 року життя, хлопчики). Представлений контингент дошкільників був задіяний у дослідженні добровільно при письмовій згоді батьків на участь у всіх етапах педагогічного експерименту, а також на подальший аналіз й оприлюднення їх особистих даних під час розгляду та висвітлення результатів дослідження. Загальна кількість учасників педагогічного експерименту склала 72 хлопчики віком 5–6 років, які відвідували дитячі футбольні клуби м. Києва. Дослідження передбачало чотири етапи науково-педагогічного пошуку.

Метою першого етапу (жовтень 2015 р. – жовтень 2016 р.) була систематизація дослідження з проблеми удосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів; визначення мети, завдань, об'єкта, предмета та складання програми дослідження. На цьому етапі був проведений аналіз літературних джерел з проблеми дослідження, усього було проаналізовано понад 200 джерел спеціальної науково-методичної літератури, а також посилань на Інтернет-джерела. Також було проведено більше 50 педагогічних спостережень за організацією та проведенням занять з дітьми дошкільного віку на базі дитячих футбольних клубів.

Другий етап (листопад 2016 р. – грудень 2017 р.) включав організацію і проведення педагогічного експерименту, метою якого було одержання нових теоретичних та експериментальних даних про особливості організації оздоровчо-рекреаційних занять з контингентом дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячого футбольного клубу з метою підвищення рівня їх безпеки та ефективності. Проведено педагогічні дослідження з оцінки показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості, функціонального стану, рухової активності хлопчиків старшого дошкільного віку, які займаються футболом на базі дитячих футбольних клубів. Проведено анкетування батьків з оцінки ефективності організації оздоровчої діяльності на базі дитячих футбольних клубів та проведено експертну оцінку з метою визначення доцільності удосконалення системи організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів. Здійснено математичну обробку даних отриманих результатів дослідження, узагальнено результати. До соціологічних досліджень долучалися батьки (всього 60 осіб), чії діти відвідують подібні заняття на базі футбольних клубів м. Києва, а також 11 експертів (педагогічні працівники закладів дошкільної освіти, керівники спортивно-розважальних та оздоровчих центрів, науковці – розробники методик та матеріалів для закладів дошкільної освіти).

Третій етап (січень 2018 р. – травень 2019 р.) передбачав удосконалення етапів та змісту системи організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів та опрацювання технологічних та методичних умов її реалізації. Розроблено авторську програму оздоровчо-рекреаційних занять, здійснено її впровадження в умовах дитячого футбольного клубу та визначено її ефективність за показниками фізичного стану дітей старшого дошкільного віку. Апробувалися результати експериментальної роботи через написання наукових статей у фахових журналах України та доповідях на Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

На четвертому етапі (червень 2019 р. – жовтень 2020 р.) здійснено обробку отриманих матеріалів, їх аналіз та інтерпретацію через призму досліджень інших авторів, сформульовано основні висновки й рекомендації, структурно і стилістично оформлено текст дисертації, підготовлено її до апробації та офіційного захисту.

У третьому розділі **«Аналіз показників фізичного стану дітей дошкільного віку»** представлено дані констатувального педагогічного експерименту.

Фізичний розвиток дітей дошкільного віку виступає провідним критерієм їх стану здоров'я, а основні параметри морфологічного статусу є цінними показниками, які відображають вплив як позитивних, так і негативних чинників зовнішнього середовища та соціально-економічних умов життя (Т. Ю. Круцевич, Н. Є. Пангелова, 2013).

Оцінка фізичного розвитку здійснювалася шляхом зіставлення індивідуальних показників дітей дошкільного віку (антропометричних даних) із середніми віковими нормами (стандартами). Встановлено, що більшість хлопчиків 5–6 років, які займаються у дитячих футбольних клубах, за показниками фізичного розвитку відповідають середньостатистичним даним (табл. 1), які подані у спеціальній літературі.

Таблиця 1

Показники фізичного розвитку хлопчиків 5–6 років (n = 72)

Показники	Діти 5 років, n = 40		Діти 6 років, n = 32	
	\bar{x}	S	\bar{x}	S
Довжина тіла, см	111,7	5,7	117,7	4,5
Маса тіла, кг	18,5	3,3	20,5	2,0
ОГК, см	55,5	4,0	58,8	4,7
Динамометрія правої кисті, кг	11,0	0,8	12,2	1,2
Динамометрія лівої кисті, кг	8,0	1,1	8,9	0,9
ЖЄЛ, мл	890,0	175,4	1090,0	236,8

У той же час, при розробці оздоровчо-рекреаційних програм не враховуються показники дітей з низькими та високими рівнями розвитку окремих показників, що суттєво знижує оздоровчий ефект занять та, навіть, може вплинути на їх безпеку. При загальній оцінці фізичного розвитку також звертали увагу на гармонійний розвиток дітей тому, що для характеристики рівня фізичного розвитку головне значення має гармонійне поєднання антропометричних ознак між собою, 40,3 % дошкільників мали дисгармонійний фізичний розвиток.

З огляду на важливість урахування під час розробки програми занять з використанням елементів футболу показників склепіння стопи, нами визначалися її особливості у даного контингенту за даними подометрії (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл хлопчиків 5–6 років за характеристикою стоп (n = 72)

Характеристика стоп	Стопи							
	5 років, n = 40				6 років, n = 32			
	права		ліва		права		ліва	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Плоска стопа	2	5,0	-	-	3	9,4	1	3,1
Сплющена стопа	11	27,5	16	40,0	8	25,0	9	28,1
Нормальна стопа	23	57,5	22	55,0	19	59,4	20	62,5
Підвищене склепіння стопи	4	10,0	2	5,0	2	6,3	2	6,3

Розподіл дітей за станом склепіння стопи не має статистично значущих розбіжностей в залежності від віку ($p > 0,05$), у той же час наголошується, що значна кількість досліджуваних дітей мають проблеми з плоскостопістю, на що варто звертати увагу при доборі засобів рухової активності.

За результатами дослідження відзначається також відставання за показниками фізичної підготовленості означеного контингенту, особливо за показниками статичної витривалості, гнучкості, координаційних якостей, що слід враховувати під час розробки програм оздоровчих занять з елементами футболу з дітьми старшого дошкільного віку. Середньостатистичні показники фізичної підготовленості 5–6-річних хлопчиків подано у табл. 3.

Показники фізичної підготовленості хлопчиків 5–6 років (n = 72)

Вимірюваний показник	Середньостатистичні показники						U	p
	5 років, n = 40			6 років, n = 32				
	Me	25 %	75 %	Me	25 %	75 %		
Статична витривалість м'язів спини, с	19,7	17,6	21,4	24,2	21,8	26,3	160,5	< 0,05
Нахил тулуба вперед з в. п. стоячи на гімнастичній лаві, см	4,2	3,0	5,3	6,2	4,5	8,5	290,0	< 0,05
Проба «Мотузочка», с	8,5	7,0	10,0	11,5	8,5	13,5	342,0	< 0,05
Проба «Дерево», с	5,0	3,0	6,0	7,0	5,0	9,5	303,5	< 0,05

Визначення функціональної готовності кістково-м'язової системи дітей старшого дошкільного віку до статичного навантаження за рівнем статичної витривалості м'язів спини показало, що при виконанні тестової вправи тривалість утримання тулуба у дітей 5 років складала від 17,0 с до 25,9 с, а у 6-річних – від 20,1 с до 30,0 с. Розподіл учасників експерименту за рівнями статичної витривалості м'язів спини показав, що серед дітей незалежно від віку переважають хлопчики з середнім рівнем. Серед хлопчиків 6 років на 2,5 % переважає частка з вище середнього рівнем статичної витривалості м'язів спини та на 4,4 % менша частка дітей, у яких зареєстровано слабкість м'язів. У хлопчиків 6 років статистично значуще ($p < 0,05$) вищий показник статичної витривалості м'язів спини порівняно з 5-річними, проте статистичної значущості різниці між частками хлопчиків 5 і 6 років зі слабкістю м'язів спини не виявлено ($p > 0,05$). Розподіл хлопчиків 5–6 років за рівнем координаційних здібностей показав, що шестирічні хлопчики характеризуються вище середнього рівнем координації (на 13,3 % більше, ніж п'ятирічні). Так, у 5-річних хлопчиків час утримання відповідного положення тіла без ознак порушення координації знаходився в межах від 5 с до 14 с, а у 6-річних – від 5 с до 16 с. Проте варто зазначити, що незалежно від віку, значна частка обстежених мали недостатній розвиток координаційних здібностей.

Зареєстровано, що час утримання статичної рівноваги тіла дітей 5 років становив від 1 с до 9 с, а у дітей 6 років – від 2 с до 12 с. При цьому збільшення показника статичної рівноваги у 6-річних порівняно з 5-річними було статистично значущим ($p < 0,05$). Дослідження показало, що дрібна моторика у переважній більшості обстежених характеризувалася середнім рівнем розвитку. Так, 75 % п'ятирічних дітей впоралися з тестом Н. І. Озерецького з першої-другої спроби, серед шестирічних дітей така частка складала 78,8 % ($p > 0,05$).

За результатами крокометрії встановлено, що середній обсяг рухової активності (РА) у п'ятирічних дітей у будні становить 17,4 тис. кроків та 17,7 тис. кроків у вихідні дні, у шестирічних – 17,8 тис. кроків у будні та 18,1 тис. кроків у вихідні. Спостерігається незначне збільшення обсягу рухової активності дітей у вихідні дні. Рухова активність дітей дошкільного віку статистично значуще ($p < 0,05$) знижується у несприятливі за погодних умов місяці року (лютий, березень, листопад, грудень).

Дослідження показало, що середньоарифметичне значення бальної оцінки РА хлопчиків 5 років склало (3,05; 0,43) бала, а у хлопчиків 6 років – (3,10; 0,48) бала. Порівняльний аналіз інтегральної оцінки РА засвідчив, що між РА хлопчиків 5 і 6 років статистично значущих відмінностей ($p > 0,05$) не зареєстровано (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл хлопчиків 5–6 років за рівнями рухової активності (n = 72), %

Рівень рухової активності	Розподіл РА дітей за віком					
	5 років, n = 40			6 років, n = 32		
	IO _{РА} , бал	n	%	IO _{РА} , бал	n	%
низький	2,11	5	12,5	2,00	4	12,5
середній	2,94	11	27,5	3,02	10	31,3
високий	3,29	24	60,0	3,40	18	56,3

Примітка. IO_{РА} – інтегральна оцінка рухової активності

У структурі захворюваності дітей старшого дошкільного віку превалювали хвороби органів дихання (в тому числі ЛОР-органів, часті респіраторні інфекції, рецидивуючий бронхіт) (68,05 %), захворювання кістково-м'язової системи та сполучної тканини (9,72 %), ока та його придаткового апарату (8,30 %), шкіри та підшкірної клітковини (5,55 %), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (4,16 %), хвороби органів травлення (2,77 %).

Отримані дані констатувального експерименту покладено в основу розробки моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності та її складової анімаційної програми занять з елементами футболу на базі дитячих футбольних клубів.

У четвертому розділі **«Удосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів»** наведено дані перетворювального педагогічного експерименту та обґрунтовано підходи до удосконалення організаційного та методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів. На першому етапі визначено проблеми організації оздоровчо-рекреаційної діяльності на базі дитячих футбольних клубів. На основі вивчення поширеності клубних об'єднань встановлено, що існує значна кількість футбольних клубів, які розраховані на дітей віком від 2 років і старших. Проведений аналіз засвідчив, що групи перевантажені дітьми, в окремих футбольних клубах кількість дітей у групах відповідного віку перевищує 30 осіб, що викликає певні проблеми в правильній організації занять та створенні безпечних умов їх проведення. Причинами виникнення проблеми є низка умов, а саме: недостатня кількість подібних закладів, тимчасове припинення діяльності об'єднань на базі дошкільних установ на невизначений період, незадовільний стан матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення їх діяльності, особливо у комерційному секторі, недостатній рівень кваліфікації педагогічних кадрів, які безпосередньо

проводять заняття з дитячим контингентом, низький рівень роботи з батьками, організації з ними консультативно-просвітницької роботи тощо. Аналіз методичного забезпечення дитячих клубних об'єднань дозволив виділити проблемні та позитивні сторони наявних програм з елементами футболу, що застосовуються при роботі з дітьми дошкільного віку на базі дитячих футбольних клубів. Встановлено, що більшість дитячих футбольних клубів у своїй роботі керуються програмами дитячо-юнацьких шкіл, що зазвичай розраховані на дітей молодшого шкільного віку і не враховують особливості контингенту дітей дошкільного віку, прослідковується тенденція збереження існуючих педагогічних традицій та методик класичного спортивного тренування. Суттєвим недоліком є орієнтованість програм на інструкторів, тренерів, які мають значний педагогічний досвід, проте не обізнані з сучасними оздоровчо-рекреаційними технологіями, зниження відповідальності персоналу за зміст та якість послуг, що надаються. Проблемним також вбачається відсутність належного контролю за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять та необхідність удосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності. Водночас слід відзначити і позитивні моменти програм, що використовуються в клубах: їх орієнтованість на дитину (дитиноцентричність), ґрунтовна методична проробка стратегії виховного процесу, ігрова форма подання матеріалу, наявність інваріантної та варіативної складової, які дозволяють тренеру не лише слідувати сформованій програмі, але й самостійно моделювати виховний і оздоровчий процес, розуміти перспективи оздоровчо-рекреаційної діяльності.

Для з'ясування стану і перспектив розвитку оздоровчо-рекреаційних занять на базі спортивно-оздоровчих центрів та з метою подальшого планування та вдосконалення їх оздоровчо-рекреаційної діяльності було проведено опитування батьків, чії діти відвідують подібні заняття на базі футбольних клубів м. Києва. Вік батьків складав у середньому $32 \pm 2,5$ роки. Батькам було запропоновано оцінити за 5-бальною шкалою діяльність клубів за такими параметрами, як якість занять, безпека дитини, ставлення тренера до дитини, оформлення інтер'єру, відповідність інвентарю віку дитини тощо, а також загальний ступінь задоволення відвідування дитиною подібних занять. Встановлено, що на думку 15 % опитаних заклад, який відвідує їх дитина, забезпечує високу якість проведення спортивно-оздоровчих занять, при цьому 40 % переконані у належній якості, а 36,7 % і 8,3 % оцінили якість проведення спортивно-оздоровчих занять як неналежну та незадовільну відповідно. Більшість батьків упевнені, що у відвідуваному дитиною закладі створено належний та достатній рівень комфортних умов і сприятливої атмосфери для проведення спортивно-оздоровчих занять. Проте третина батьків (28,3 %) розцінила рівень комфортності умов для занять як задовільний і лише 6,7 % повністю задоволені психологічним кліматом, який превалує у футбольному клубі. Рейтингова оцінка найбільш значущих факторів показала, що психологічно комфортні умови для перебування дитини в клубі (1,60; 0,87 ум. од.) батьки вважають найбільш важливим чинником при виборі спортивно-оздоровчого закладу. В той же час, на друге місце опитувані поставили високий професійний рівень, належне ставлення інструкторів до дитини (2,05; 0,89 ум. од.), на третє – належну організацію роботи закладу (4,27;

2,36 ум. од.), а на четверте – добрі стосунки між дітьми у групі, коли заклад сприяє розкутому спілкуванню з однолітками та дорослими (4,43; 1,49 ум. од.). Серед першочергових очікувань респонденти вказали на задоволення від занять (2,04; 1,35 ум. од.), забезпечення фізичного, соціально-емоційного, духовного, інтелектуального благополуччя дітей (2,82; 1,86 ум. од.), успішну адаптацію дитини в колективі (3,22; 1,26 ум. од.) та формування мотивації до занять руховою активністю (3,64; 1,57 ум. од.).

Вивчаючи стан проблеми щодо підвищення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів, було залучено 11 експертів, серед яких стаж роботи від 10 до 20 років мали 27,3 % (n = 3), а решта 72,7 % (n = 8) – понад 20 років. Виявилось, що з точки зору 18,2 % (n = 2) експертів організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах клубних занять є достатньо сформованим, натомість 81,8 % (n = 9) з них вважають, що його варто модернізувати з урахуванням здобутків науково-педагогічної спільноти. Виділяючи наявні негативні сторони існуючого організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку у дитячих футбольних клубах, максимальна частка респондентів, яка склала 90,9 % (n = 10), найбільшу увагу звернула на невідповідність традиційних заходів оздоровчої роботи з дошкільниками сучасним вимогам і такими, що потребують заміни на більш сприятливі для вирішення завдання зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості, своєчасного фізичного і психічного розвитку дитини.

Підвищення рухової активності експерти вважають найбільш важливим результатом оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей у футбольних клубах, проте, відповідно до отриманих балів, усі вказані критерії є дуже важливими і практично всі їх варто враховувати при оцінці ефективності програм занять.

Формулюючи рекомендації, що сприятимуть підвищенню ефективності організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів, усі опитувані одностайно вказали на: необхідність обґрунтування та розробки оздоровчо-рекреаційних програм для дітей дошкільного віку в умовах клубних занять; важливість застосовування в освітній роботі педагогічних інновацій, сучасних психолого-педагогічних технологій; впровадження інноваційних програм, що сприяють підвищенню ефективності умов організації оздоровчо-рекреаційної діяльності на базі футбольних клубів; актуальність розробки чіткої організаційної моделі та методичного супроводу оздоровчо-рекреаційної діяльності на базі дитячого футбольного клубу, а також доцільність активного використання традиційних і нетрадиційних форм, методів, засобів фізичного виховання, які б сприяли оптимізації рухового режиму дітей дошкільного віку. Отримані результати покладені нами в основу удосконалення організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів. Так, модель включала чотири блоки: організаційний, діагностичний, програмно-методичний та контрольний (рис. 1).

Рис. 1. Структура моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячого футбольного клубу

Організаційний блок передбачає оцінку матеріально-технічних умов дитячого футбольного клубу, оцінку можливостей кадрового забезпечення, оцінку можливостей впровадження оздоровчо-рекреаційних програм для дітей старшого дошкільного віку.

Діагностичний блок передбачає визначення показників фізичного стану дітей старшого дошкільного віку, опитування батьків щодо особливостей рухової активності дітей, їх інтересів та уподобань.

Програмно-методичний блок містить: програму занять з використанням засобів спортивної анімації «Football Stars» та заняття за програмою «Football club»; також включає інформаційно-освітню складову, що передбачала підвищення педагогічної грамотності батьків з питань здоров'язбереження, курс для підвищення рівня знань дитячих тренерів з питань безпеки проведення занять та використання засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності під час занять з даним контингентом.

Контрольний блок включає оцінку змін у показниках фізичного стану дітей старшого дошкільного віку, рівня їх задоволеності від участі в програмах з використанням засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності. За необхідності передбачається внесення коректив у програми занять.

Визначено такі технологічні умови для реалізації організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційних занять в умовах дитячих футбольних клубів: вивчення наявної матеріально-технічної бази, ознайомлення та опис простору, споруд, інвентарю й обладнання, які можуть бути використані для оздоровчо-рекреаційних занять; проведення опитування батьків для визначення спрямованості програми з урахуванням віку, інтересів, очікувань та потреб; опис оздоровчо-рекреаційної програми для дітей старшого дошкільного віку. Для кожного заняття вказано перелік конкретних заходів, їх тривалість, місце проведення. Для формування й задоволення інтересу дітей до участі в таких заняттях здійснювали урізноманітнення анімаційних заходів; інформування батьків і дітей про зміст, переваги й привабливі характеристики авторської програми; внесення змін до змісту та розкладу занять у межах програми спортивної анімації, яка реалізується; тестування та опитування учасників занять програми.

Основними методичними умовами виступали: урахування вихідного рівня показників фізичного стану дітей старшого дошкільного віку, належний первинний, оперативний та поточний лікарсько-педагогічний контроль; урахування потреб дітей та запитів родин у спрямованості оздоровчих занять; створення повного програмного супроводу оздоровчо-рекреаційних занять; підвищення фахової компетентності та кваліфікації, методичний супровід тренерів, які проводять заняття за запропонованою програмою, створення оптимальних умов для роботи дитячих тренерів; підвищення педагогічної грамотності батьків з питань здоров'язбереження; створення сприятливих умов для особистісного становлення та творчої самореалізації дітей, залучених до занять; гнучкість та мобільність програми в реагуванні на зміни, які відбуваються з дітьми у процесі оздоровчо-рекреаційних занять. Серед засобів використовувалася серія веселих ігрових вправ з футбольним м'ячем: естафети, рухливі ігри, конкурси, спортивні вікторини, розважальні заходи,

свята, сюжетно-рольові ігри. Дані вправи доступні й цікаві дітям для виконання. Оскільки групи для занять комплектувалися не за рівнем фізичної підготовленості, а включали всіх бажаючих, особлива увага зверталася на безпечність та доступність пропонованих вправ. Тривалість занять не перевищувала 40 хвилин. Кратність занять складала 3 рази на тиждень. Включення до програми спеціальних вправ, спрямованих на знайомство з технікою футболу, сприяло освоєнню таких елементів початкової технічної підготовки. Діти дошкільного віку, які проявили підвищений інтерес до занять футболом, мали можливість відвідувати додатково заняття у «Football club», які були спрямовані на початкове навчання гри у футбол. Основними задачами програми «Football club» були: навчання основам техніки гри у футбол; вивчення історії виникнення футболу; навчання початковим знанням з суддівства; прищеплення навичок змагальної діяльності відповідно до правил гри у футбол; підвищення рівня різнобічної фізичної та функціональної підготовленості дітей; навчання прийомам гри у футбол і вдосконалення тактичних дій.

У ході дослідження нами було виконано узагальнення результатів комплексної оцінки морфофункціонального стану хлопчиків після експерименту. Аналіз комплексної оцінки морфофункціонального стану після експерименту і її порівняння з попереднім етапом дослідження показали, що, незважаючи на загальний середній морфофункціональний стан (МФС) учасників експерименту, спостерігався приріст індексу МФС, що становив 0,37 ум. од. – усього 20,5 %. Розподіл дітей за станом склепіння стопи в залежності від стадії експерименту дозволив установити приріст на 17,5 % частки дітей із нормальним склепінням стопи. Після проведеного експерименту нами повторно було досліджено складові фізичної підготовленості хлопчиків 5–6 років, що займаються у футбольних клубах (табл. 5).

Таблиця 5

Показники фізичної підготовленості хлопчиків 5–6 років, які займаються у футбольних клубах, після експерименту (n = 40)

Вимірюваний показник	Середньостатистичні показники			Δ		T; z	p
	Me	25 %	75 %	ум.од.	%		
Статична витривалість м'язів спини, с	23,9	22,8	26,1	4,2	21,3	0; 5,51	< 0,05
Нахил тулуба вперед з в. п. стоячи на гімнастичній лаві, см	5,0	4,0	6,0	0,8	19,1	3; 3,12	< 0,05
Проба «Мотузочка», с	12,0	9,0	13,5	3,5	41,2	0; 5,51	< 0,05
Проба «Дерево», с	6,5	5,0	9,0	1,5	30,0	0; 5,37	< 0,05

Примітки: де Δ – приріст відносно попереднього етапу експерименту; порівняння за T-критерієм Вілкоксона

Після експерименту було зафіксовано статистично значуще ($p < 0,05$) зростання всіх досліджених показників. Максимальний приріст у 41,2 % (всього 3,5 с) відбувся

за показником координаційних здібностей (проба «Мотузочка»). При цьому гнучкість у хлопчиків зросла від 4,2 см (3; 5,3 см) до 5,0 см (4,0; 6,0 см), що склало 19,1 % (всього 0,8 см). Абсолютний приріст показників статичної рівноваги становив 1,5 с, що складало 30,0 %, а приріст статичної витривалості м'язів спини склав у абсолютних значеннях 4,2 с та у відносних – 21,3 %. Розподіл учасників експерименту за рівнями статичної витривалості м'язів спини після експерименту показав, що серед дітей, у яких переважали хлопчики з середнім рівнем, зросла частка дітей із вищим за середній рівнем на 50,0 % (n = 20) за рахунок зменшення частки хлопчиків із середнім рівнем на 17,5 % (n = 7) та з низьким рівнем статичної витривалості м'язів спини на 32,5 % (n = 13).

Повторне тестування стану емоційної сфери хлопчиків (за тестом М. Люшера) до занять у футбольному клубі та після нього показало, що до заняття приріст середнього рівня емоційного стану дітей склав 9,7 %, а після заняття – 9,9 %. Розподіл учасників експерименту за рівнями стану їх емоційної сфери після експерименту в залежності від стадії заняття показав, що приріст частки хлопчиків, які характеризувалися сприятливим станом емоційної сфери склав 20,0 % (n = 8), у той час як частка дітей із задовільним рівнем зменшилася на 10,0 % (n = 4) та з незадовільним рівнем зменшилася на такий самий відсоток. Встановлено, що наприкінці експерименту після заняття частка дітей зі сприятливим станом емоційної сфери збільшилася на 32,5 % за рахунок зменшення частки дітей із задовільним рівнем. На відміну від початку експерименту, у жодному випадку хлопчики, які відвідують футбольний клуб, не характеризувалися незадовільним емоційним станом. Вочевидь, використання запропонованої програми позитивним чином впливає на емоційний стан хлопчиків старшого дошкільного віку і вони з більшим задоволенням відвідують заняття в клубі, а також позитивні емоції під час заняття нівелюють стомлення, і після нього хлопчики характеризуються ще більш високим рівнем емоційного стану, ніж до нього.

Розроблені заходи сприяли удосконаленню організаційно-методичного забезпечення дитячого футбольного клубу. Авторська програма занять для дітей старшого дошкільного віку на базі дитячих футбольних клубів сприяла покращенню показників фізичного стану дітей, підвищенню рівня їх рухової активності, зміцненню опорно-рухового апарату, поліпшенню емоційного стану, підвищенню показників фізичної підготовленості, зниженню захворюваності. Зазначене свідчить про ефективність запропонованої програми.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» охарактеризовано повноту отриманих результатів. Результати проведеного дослідження підтвердили та доповнили вже відомі розробки, а також сприяли отриманню нових даних щодо проблеми, яка вивчалася. За результатами дослідження отримано три групи даних:

– підтверджено дані (Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко, 2011; В. О. Кашуба, О. М. Бондар, 2010; Л. Максименко, 2018; Н. Є. Пангелова, Т. Ю. Круцевич, 2019) щодо недостатнього рівня рухової активності дітей старшого дошкільного віку та важливості його підвищення для покращення показників фізичного та емоційного станів;

– підтверджено та розширено дані науковців (О. Валькевич, А. Альошина, І. Бичук, 2012; П. П. Чередніченко, 2018) щодо можливості та доцільності використання засобів футболу в корекції порушень опорно-рухового апарату (плоскостопості) дітей старшого дошкільного віку;

– доповнено результати досліджень (О. Л. Богініч, Ю. М. Бабачук, 2014; С. Воропай, О. Сукачов, 2014; Ю. Н. Ермакова, 2010; О. Є. Конох, 2014) про особливості застосування засобів спортивних ігор з метою підвищення рівня залучення дітей дошкільного віку до регулярної рухової активності, покращення показників їх фізичного стану;

– уточнено і конкретизовано змістовні характеристики форм педагогічного контролю дітей дошкільного віку (О. В. Давиденко, В. П. Семененко, С. В. Трачук, 2019; Н. Є. Пангелова, Т. Ю. Круцевич, 2019) в умовах клубних форм організації оздоровчо-рекреаційних занять з елементами футболу;

– результатами нашого дослідження доповнено висновки вчених (А. В. Віндюк, А. Г. Захаріна, Є. А. Захаріна, 2014) щодо ефективності використання програм спортивної анімації з континентом дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів.

До нових результатів роботи належить: теоретичне обґрунтування моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів, що включає організаційний, діагностичний, програмно-методичний та контрольний блоки та опрацювання технологічних та методичних умов її реалізації для підвищення безпечності та ефективності занять з дітьми дошкільного віку; обґрунтування цілісного підходу до програмно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності в умовах дитячих футбольних клубів; виявлення значущих чинників вибору спортивно-оздоровчого закладу для дітей старшого дошкільного віку, які включають оцінку якості, безпеки, комфортності умов, організації співпраці закладу та сім'ї в напрямі підвищення рівня залучення дітей до рухової активності.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз фахової літератури вітчизняних та зарубіжних авторів дозволив визначити недостатній рівень залучення дітей старшого дошкільного віку до регулярних занять руховою активністю. Доведено, що основною причиною малоефективної організації процесу фізичного виховання дітей в умовах закладів дошкільної освіти є обмеженість матеріально-технічної бази, неефективне методичне забезпечення оздоровчої діяльності. Зазначене обумовлює необхідність пошуку шляхів організації подібної діяльності на базі клубних об'єднань, зокрема дитячих футбольних клубів, які наразі користуються високою популярністю серед населення. Проте рекреаційний ефект не завжди може бути досягнуто через відсутність науково обґрунтованих, розроблених та апробованих програм проведення занять для дітей дошкільного віку. Проблемним також вбачається відсутність належного контролю за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять та інших елементів організаційно-методичного забезпечення

оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів, що обумовлює актуальність досліджень у цьому напрямі.

2. За показниками фізичного розвитку 59,7 % хлопчиків 5–6 років, які займаються в дитячих футбольних клубах, відповідають середньостатистичним даним, що подані у спеціальній літературі. У той же час при розробці оздоровчо-рекреаційних програм не враховуються показники дітей з низькими та високими рівнями розвитку окремих показників, що суттєво знижує оздоровчий ефект занять та, навіть, може вплинути на безпечність їх проведення. Установлено, що значна частка (40,3 %) досліджуваних дітей старшого дошкільного віку має дисгармонійний фізичний розвиток. Середні показники ЖЄЛ у досліджуваних дітей 5–6-річного віку відповідають середньому рівню і становлять 890–1090 мл відповідно. Але, у той же час, у хлопчиків 5–6 років були виявлені показники, які відповідають високому рівню (більше 1200 мл) та низькому рівню (менше 800 мл), що свідчить про суттєві індивідуальні коливання показників фізичного розвитку дітей досліджуваної групи. Показники ЧСС спокою ($94 - 104 \text{ уд.} \cdot \text{хв}^{-1}$) незначно вище встановлених норм. Показники проб із затримкою дихання у хлопчиків 5–6 років відстають від середньостатистичних показників для цього віку. Третина дошкільнят (31,2 % – 34,4 %) мають плоску або сплюснену стопу. Отримані дані дозволили зробити висновки про середній рівень фізичної роботоzдатності у хлопчиків 5 років ($8,1 \pm 2,8$ бала), у дітей 6-річного віку ($10,4 \pm 3,4$ бала) рівень фізичної роботоzдатності відповідав низькому рівню.

3. Відзначається відставання за показниками фізичної підготовленості означеного контингенту, особливо за показниками статичної витривалості м'язів спини (недостатній рівень мають 32,5 % п'ятирічних та 28,1 % шестирічних), гнучкості (недостатній рівень мають 25,0 % п'ятирічних та 28,1 % шестирічних), координаційних здібностей (недостатній рівень мають 40,0 % п'ятирічних та 40,6 % шестирічних), рівноваги (недостатній рівень мають 42,5 % п'ятирічних та 21,9 % шестирічних), що слід враховувати під час розробки програм оздоровчих занять з елементами футболу з дітьми старшого дошкільного віку. Дослідження показало, що розвиток дрібної моторики у переважній більшості обстежених характеризувався середнім рівнем, в той же час 25,0 % п'ятирічних та 21,9 % шестирічних хлопчиків не впоралися із завданням взагалі.

4. Визначено пріоритетні класи хвороб хлопчиків означеної вікової групи та загальний рівень захворюваності. За більшістю показників він відповідає даним, поданим у фаховій літературі, та статистично значуще ($p > 0,05$) не відрізняється від показників дітей, які не відвідують дитячі футбольні клуби, на відміну від загального рівня рухової активності. У структурі захворюваності дітей старшого дошкільного віку превалювали хвороби органів дихання (68,05 %), захворювання кістково-м'язової системи та сполучної тканини (9,72 %), ока та його придаткового апарату (8,30 %), шкіри та підшкірної клітковини (5,55 %), деякі інфекційні та паразитарні хвороби (4,16 %), хвороби органів травлення (2,77 %). Прослідковано зміни в рівні рухової активності за результатами крокометрії впродовж року. Визначено місяці з найнижчим рівнем рухової активності, які відповідають місяцям

з найвищими показниками захворюваності на ГРВІ, що слід також враховувати при складанні програм оздоровчих занять для даного контингенту. Дослідження показало, що середньоарифметичне значення бальної оцінки рухової активності хлопчиків 5 років склало (3,05; 0,43) бала, а у хлопчиків 6 років – (3,10; 0,48) бала. Низький рівень рухової активності третини дітей свідчить про можливість формування негативних змін у розвитку і формуванні здоров'я дошкільнят і потребує розробки програми підвищення рухової активності й оптимізації режиму дня, в тому числі під час оздоровчих занять на базі клубних об'єднань.

5. Аналіз методичного забезпечення дитячих клубних об'єднань дозволив виділити проблемні та позитивні сторони наявних програм з елементами футболу, що застосовуються при роботі з дітьми дошкільного віку на базі дитячих футбольних клубів. Так, встановлено, що більшість дитячих футбольних клубів у своїй роботі керуються програмами дитячо-юнацьких шкіл, що зазвичай розраховані на дітей молодшого шкільного віку і не враховують особливості контингенту дітей дошкільного віку, прослідковується тенденція збереження існуючих педагогічних традицій та методик класичного спортивного тренування. Суттєвим недоліком є орієнтованість програм на інструкторів, тренерів, які мають значний педагогічний досвід, але не обізнані із сучасними оздоровчо-рекреаційними технологіями, зниження відповідальності персоналу за зміст та якість послуг, що надаються. Проблемним також вбачається відсутність належного контролю за показниками фізичного стану дошкільнят у процесі занять та інших елементів організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності. У той же час слід відзначити і позитивні моменти програм, що використовуються в клубах: їх орієнтованість на дитину (дитиноцентричність), ґрунтовна методична проробка стратегії виховного процесу, ігрова форма подання матеріалу, наявність інваріантної та варіативної складової, які дозволяють тренеру не лише слідувати сформованій програмі, але й самостійно моделювати виховний і оздоровчий процес, розуміти перспективи оздоровчо-рекреаційної діяльності.

6. Соціальна оцінка організаційно-методичного забезпечення передбачала залучення до дослідження всіх ключових учасників, отримання від них оцінок явища в цілому, його позитивних та негативних сторін, причин, які впливають на його стан, рекомендацій щодо вдосконалення існуючої ситуації. Встановлено, що на думку 15 % опитаних заклад, який відвідує їх дитина, забезпечує високу якість проведення оздоровчо-рекреаційних занять, при цьому 40 % переконані в належній якості, а 36,7 % і 8,3 % оцінили якість проведення спортивно-оздоровчих занять як неналежну та незадовільну відповідно. Виділяючи наявні негативні сторони існуючого організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку у дитячих футбольних клубах, максимальна частка респондентів (90,9 %), найбільшу увагу звернула на невідповідність традиційних заходів оздоровчої роботи з дошкільниками сучасним вимогам і такими, що потребують заміни на більш сприятливі для вирішення завдання зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості, гармонійного фізичного і психічного розвитку дитини.

7. Аналіз причин, що не сприяють ефективному забезпеченню оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку у дитячих футбольних клубах засвідчив, що на думку експертів ($W = 0,79$; $p < 0,05$) процес оздоровчо-рекреаційної діяльності дошкільнят, по-перше, гальмує відсутність чіткої моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності, по-друге, – відсутність стійкої системи педагогічного контролю в процесі оздоровчо-рекреаційних занять, і, насамкінець, малоефективне дидактичне наповнення програм занять. Недостатньо обґрунтованим, на думку експертів, виглядає також використання більшості програм оздоровчо-рекреаційної спрямованості, через ігнорування важливих її складових – оцінки належних умов до впровадження на базі футбольних клубів, скринінгу показників фізичного стану, обґрунтованих критеріїв ефективності тощо. Визначено шляхи модернізації організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності на базі дитячого футбольного клубу.

8. Теоретично обґрунтовано, розроблено модель організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів, що включає організаційний, діагностичний, програмно-методичний та контрольний блоки, та опрацьовано технологічні та методичні умови її реалізації для підвищення безпечності та ефективності занять з дітьми дошкільного віку. Обґрунтовано, розроблено та впроваджено програму оздоровчо-рекреаційних занять «Football Stars» з використанням засобів футболу як складову розробленої моделі. Серед засобів використовувалася серія веселих ігрових вправ з футбольним м'ячем: естафети, рухливі ігри, конкурси, спортивні вікторини, розважальні заходи, свята, сюжетно-рольові ігри. Діти дошкільного віку, які проявили підвищений інтерес до занять футболом, мали можливість відвідувати додатково заняття у «Football club», які були спрямовані на початкове навчання гри у футбол. Для підвищення рівня поінформованості батьків з питань здоров'язбереження було розроблено інформаційно-освітню складову, для підвищення рівня знань дитячих тренерів з питань безпеки проведення занять та використання засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності під час занять з даним контингентом проводилися тренінги.

9. Ефективність розроблених рекомендацій з організаційно-методичного забезпечення досліджувалася у ході педагогічного експерименту, тривалість якого склала 10 місяців. Відбулися достовірні позитивні зміни у показниках фізичного розвитку. Дослідження показало, що застосування програми сприяло нормалізації масо-ростових показників серед учасників. Так, після експерименту частка хлопчиків із надмірною масою тіла знизилася на 12,5 %. Розподіл дітей за станом склепіння стопи в залежності від стадії експерименту дозволив установити приріст частки дітей із нормальним склепінням стопи. Позитивні зрушення відбулися також за показниками фізичної підготовленості дітей. Після експерименту було зафіксовано статистично значуще зростання усіх досліджених показників: максимальний приріст у 41,2 % (всього 3,5 с) відбувся за показником координаційних здібностей, гнучкість у хлопчиків зросла на 19,1 %, абсолютний приріст рівноваги становив 1,5 с, що складало 30,0 %, а приріст статичної

витривалості м'язів спини становив у абсолютних значеннях 4,2 с та у відносних – 21,3 %. Порівняно з попереднім етапом експерименту, серед хлопчиків на 25,0 % збільшилася частка таких дітей, що характеризувалися стійким біокулярним зором. Приріст частки учасників експерименту з правильною поставою склав 37,5 %. Відбулися зміни за показниками комплексної оцінки морфофункціонального стану, емоційного стану. Розподіл учасників експерименту за рівнями стану їх емоційної сфери після експерименту показав, що приріст частки хлопчиків, які характеризувалися сприятливим станом емоційної сфери, збільшився на 32,5 %. Таким чином, отримані результати свідчать про ефективність розробленої моделі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів, що дозволяє її рекомендувати до впровадження на базі дитячих футбольних клубів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з обґрунтуванням та розробкою програм оздоровчо-рекреаційних занять з елементами футболу для дітей шкільного віку на базі дитячих клубних об'єднань.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Андрєєва О, Сухомлинов Р. Організація оздоровчо-рекреаційної рухової активності дітей дошкільного віку в умовах клубних занять. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2016;(3):29-32. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні стану наукової проблеми, аналізі науково-методичної літератури, інтерпретації отриманих даних, співавтора – в організації дослідження.*

2. Сухомлинов РО, Андрєєва ОВ. Характеристика показників фізичного розвитку хлопчиків 5–6 років, які займаються у дитячих футбольних клубах. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт). 2017;7(89):35-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Внесок здобувача полягає у проведенні дослідження з оцінки показників фізичного розвитку хлопчиків 5–6 років, які займаються у дитячих футбольних клубах, внесок співавтора – в узагальненні отриманих даних.*

3. Сухомлинов Р, Андрєєва О. Особливості клубної форми організації рекреаційно-оздоровчих занять дітей дошкільного віку. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017;(25):67-71. Фахове видання України. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їхньому опрацюванні та написанні висновків, співавтору – участь в аналізі та інтерпретації отриманих даних.*

4. Сухомлинов Р. Інноваційні підходи до організації оздоровчо-рекреаційних занять із дітьми дошкільного віку. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017;(28):78-82. Фахове видання України.

5. Сухомлинов Р. Організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дитячих футбольних клубів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2018;(3):88-95. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

6. Сухомлинов Р. Оцінка ефективності авторської програми оздоровчо-рекреаційних занять для дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2018;(30):92-7. Фахове видання України.

7. Сухомлинов Р, Чеверда А. Сучасні підходи до організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2019;(4):87-93. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їхньому опрацюванні та написанні висновків, співавтору – участь в аналізі та інтерпретації отриманих даних.*

8. Sukhomlynov RO, Andrieieva OV. Model of organizational and methodological framework of health-enhancing and recreational activities for preschool children in a football club environment. Pedagogy and Psychology of Sport. 2020;6(1):144-151. eISSN 2450-6605. DOI <http://dx.doi.org/10.12775/PPS.2020.06.01.011>. Видання Польщі, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Здобувачеві належить участь у розробці моделі, описі її основних складових, написанні висновків, співавтору – допомога в оформленні публікації.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Сухомлинов РО. Передумови організації рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 9-ї Міжнар. наук. конф. молодих учених [Інтернет]; 2016 Жовт 12-13; Київ. Київ; 2016. с. 170-1. Доступно: <http://uni-sport.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsiji-seminari.html>

2. Андрєєва О, Сухомлинов Р. Чинники, що лімітують залучення дітей дошкільного віку до оздоровчо-рекреаційної рухової активності. В: Огаренко ВМ, та ін., редактори. Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму: тези доповідей 6-ї Міжнародної наук.-практ. конф.; 2016 Жовт 20-21; Запоріжжя. Запоріжжя: КПУ; 2016. с. 150-1. *Особистий внесок здобувача полягає у пошуку джерел інформації, аналізі науково-методичної літератури, накопиченні інформації та організації дослідження, співавтора – у визначенні стану наукової проблеми, інтерпретації отриманих даних.*

3. Сухомлинов Р, Андрєєва О. Розробка програми з елементами гри у футбол для дітей дошкільного віку в умовах клубних занять. В: Рибалко ЛМ, редактор. Фізична реабілітація та здоров'язберезувальні технології: реалії і перспективи. Матеріали 2-ї Всеукраїнської науково-практ. інтернет-конф.; 2016 Листопад 24; Полтава. Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка; 2016. с. 166-8. *Здобувачеві належить участь у пошуку джерел інформації, їхньому опрацюванні та написанні висновків, співавтору – участь в аналізі та інтерпретації отриманих даних.*

4. Сухомлинов Р. Динаміка рухової активності дітей дошкільного віку впродовж календарного року. В: Зоря ЯБ, редактор. Фізична культура і спорт: досвід та перспективи. Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.; 2017 Квіт 6-7; Чернівці. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т; 2017. с. 91-3.

5. Сухомлинов РО. Використання елементів спортивних ігор у оздоровчо-рекреаційних програмах для дітей дошкільного віку. В: Молодь та олімпійський рух: зб. тез доп. 11-ї Міжнар. наук. конф. молодих вчених [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ; 2018. с. 372-3. Доступно: <http://www.uni-sport.edu.ua/content/naukovi-konferenciyi-ta-seminary>

АНОТАЦІЇ

Сухомлинов Р. О. Організаційно-методичні засади оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2020.

У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячих футбольних клубів, що включає організаційний, діагностичний, програмно-методичний та контрольний блоки, та опрацьовано технологічні та методичні умови її реалізації для підвищення безпечності та ефективності занять з дітьми дошкільного віку. Виявлено значущі чинники вибору спортивно-оздоровчого закладу для дітей старшого дошкільного віку, які включають оцінку якості, безпеки, комфортності умов, сприятливої атмосфери покращення організації рекреаційно-оздоровчої діяльності спортивно-розважальних центрів, організації співпраці закладу та сім'ї в напрямі підвищення рівня залучення дітей до рухової активності.

Ключові слова: діти дошкільного віку, дитячі футбольні клуби, модель, організаційно-методичне забезпечення, оздоровчо-рекреаційна діяльність.

Sukhomlinov R. O. Organizational and methodical bases of health-improving and recreational activity of children of preschool age in the conditions of children's football clubs. – Qualification work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of sciences on physical training and sports on a specialty 24.00.02 – physical training, physical training of various groups of the population. – National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Kyiv, 2020.

The dissertation solves the urgent problem of improving the organizational and methodological support of health and recreational activities of older preschool children in children's football clubs, which will strengthen the health of this contingent, increase their involvement in regular physical activity. The aim of the work was to determine approaches

to improving the organizational and methodological support of health and recreational activities of children's football clubs to increase the safety and effectiveness of classes with preschool children. To solve the purpose of the study used the following research methods – theoretical analysis of special scientific and methodological literature, documentary materials, anthropometric, physiological, pedagogical, sociological research methods, methods of assessing motor activity, copying from medical records, psychodiagnostic methods, methods of mathematical statistics.

The model of organizational and methodological support of health and recreational activities of older preschool children in children's football clubs is theoretically substantiated, developed and experimentally tested, which includes organizational, diagnostic, program-methodical and control blocks and technological and methodical conditions of its implementation for safety and the effectiveness of classes with preschool children. For the first time, a holistic approach to the program and methodological support of health and recreational activities, which includes training of children's coaches in the implementation of animation technologies, the level of awareness of parents on health of older preschool children, involvement of children 5–6 years in the animation program with football elements. The program of health-improving and recreational classes with the use of football as a component of the developed model is substantiated, developed and implemented. Among the tools used a series of fun game exercises with a soccer ball: relay races, moving games, competitions, sports quizzes, entertainment events, holidays, story-based role-playing games. The development of the model of organizational and methodological support revealed significant factors in choosing a sports and health facility for older preschool children, which include assessment of quality, safety, comfort, favorable conditions for child development, improving the organization of recreational and health activities of sports and entertainment centers, cooperation institution and family in the direction of increasing the level of involvement of children in physical activity. Scientific developments on the use of sports animation programs with the continent of preschool children in the conditions of children's football clubs have been supplemented; data on the peculiarities of indicators of physical development, functional state, physical fitness and psycho-emotional sphere, motor activity, morbidity of older preschool children were further developed. The content characteristics of the forms of pedagogical control of preschool children in the conditions of club forms of organization of health-improving and recreational classes with elements of football are specified and concretized; received further development of the provision on the organization of health and recreational physical activity of preschool children in club conditions; theoretical information on the state of normative and program-methodical support of children's football clubs was supplemented.

The practical significance of the study is to optimize and increase the efficiency and safety of health and recreational activities with elements of football for preschool children, the possibility of using theoretical, practical developments in the practice of children's football clubs and developing practical recommendations for fitness and recreation. The program of health-improving and recreational classes with the use of football elements "Football Stars" for preschool children has been developed and experimentally tested. The results of our research were used during the planning and organization of recreational

activities in health and entertainment centers, children's football clubs. The effectiveness of the developed recommendations for organizational and methodological support was studied during a pedagogical experiment, the duration of which was 10 months. There have been significant positive changes in indicators of physical development, functional status, physical fitness, emotional state, which allows us to recommend it for implementation in the practice of children's football clubs in Ukraine.

Key words: preschool children, children's football clubs, model, organizational and methodological support, health and recreational activities.

Підписано до друку 26.01.2021 р. Зам. № 27.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Друк – цифровий.
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9. Обл. вид. арк. 0,9.
Друк ЦП «КОМПРИНТ». Свідоцтво ДК №4131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
095-941-84-99, 067-209-54-30
email: komprint@ukr.net